Ministerstvo
pro místní rozvoj

PERGOLA, PŘÍSTŘEŠEK

1. Úvod

Aktualizované metodické doporučení reaguje na dynamický vývoj stavebně technických řešení, která se v posledních letech běžně uplatňují v praxi a která se v řadě znaků liší od tradičních forem pergol a přístřešků, a nově doplňuje a vymezuje pojmy carport a bioklimatická pergola. Definice doplňovaných pojmů jsou formulovány v návaznosti na aktuální vývoj stavebně konstrukčních řešení i na běžně používané technické parametry v praxi. Posuzování stavebních záměrů vychází z jejich skutečných konstrukčních znaků, účelu, způsobu užívání a funkčních vlastností, a to v rámci požadavků stavebního zákona a souvisejících prováděcích předpisů. Metodika tak vytváří jednotný rámec pro rozhodování stavebních úřadů v situacích, kdy se objevují nové typy konstrukcí, které spojují architektonické, konstrukční a technologické prvky a jejichž zařazení vyžaduje interpretaci založenou na převažujícím účelu a skutečném technickém provedení.

Pojem „pergola“, obdobně jako pojem „přístřešek“, je terminus technicus běžně užívaný nejen odbornou, ale též laickou veřejností. V aplikační praxi však často dochází k jejich zaměňování, neboť zejména pojmem „pergola“ bývají nesprávně označovány konstrukce, které svými stavebně technickými znaky odpovídají spíše přístřeškům. Tato metodická pomůcka proto vymezuje základní rozdíly mezi pergolou a přístřeškem v souvislosti s vývojem moderních konstrukčních a technologických řešení, která mění podobu těchto staveb. Novodobé materiály, zastřešovací systémy a integrované technologie způsobují, že některé současné konstrukce již neodpovídají tradičnímu pojetí těchto pojmů.

Smyslem metodiky je především vysvětlit a metodicky ukotvit rozdíl mezi pojmem pergola a přístřešek a stanovit obecná interpretační východiska pro jejich posuzování. Metodika se nezaměřuje na hodnocení jednotlivých konkrétních příkladů přístřešků či pergol, neboť stavební praxe je v tomto ohledu mimořádně rozmanitá a nelze poskytnout univerzální a jednoznačné řešení pro všechny myslitelné varianty. Poskytovaný výklad má stavebním úřadům sloužit jako podpůrný metodický rámec pro posuzování stavebních záměrů podle jejich skutečných stavebně technických znaků, účelu a funkčních vlastností, a umožňuje tak zohlednit jak tradiční, tak moderní podoby těchto stavebních prvků.

2. Definice pojmů „pergola“ a „přístřešek“

Stavební zákon[1] ani jeho prováděcí předpisy, pojem „pergola“ ani pojem „přístřešek“ nedefinují. Definici těchto pojmů lze však najít v odborné literatuře a , např.:

- ***Architektura*** – naučný slovník autora doc. Ing. arch. Dr. Bohuslava Syrového (Státní nakladatelství technické literatury, Praha 1961) definuje pojem „**pergola**“ jako loubí lehké konstrukce; břevnoví na lehkých podporách, laťoví, sloupcích, porostlé popínavými rostlinami, které tvoří perforované zastřešení. Uplatňuje se právě zavěšeným rostlinstvem, jímž vytváří lehký strop a stěny. Pojem „**přístřešek**“ definuje jako konstrukci omezující prostor pouze shora, ne ze stran. Může stát zcela volně, častěji je přimknut ke stěně budovy.
- ***Technický naučný slovník*** *(SNTL – Nakladatelství technické literatury, Praha 1983)* definuje pojem „**pergola**“ jako loubí lehké konstrukce, porostlé popínavými rostlinami, které tvoří vzdušné zastropení. Pojem „**přístřešek**“ definuje jako stavební konstrukci chránící prostor pouze shora, ale neuzavírající ho plně ze stran. Může stát volně, častěji je přimknut ke stěně budovy.

Z výše uvedených definic je zřejmé, že pergola je lehká konstrukce (sloupy, trámy, popř. latě) obvykle porostlá popínavými rostlinami. Patří k okrasným prvkům zahradní architektury. Její název, odvozený z latinského pergula, pergere = krýti, naznačuje, že slouží především k vytvoření krytého místa nebo zákoutí. Pergola ve tvaru loubí může mít rovněž význam komunikační, kdy usměrňuje pohyb návštěvníka k místům, jejichž význam chtěl autor zahrady zdůraznit. Loubí také může vzájemně

[1] Zákon č. 283/20021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů.

propojovat jiné, nezahradní objekty, např. dům s dětským hřištěm, bazénem nebo garáží. Pergoly mohou též vizuálně oddělovat jednotlivé části zahrady, čímž současně zvýrazní její výšku a hloubku.

Pergola je **prvkem zahradní architektury**, a proto **nepodléhá posuzování podle stavebního zákona**.

Přístřešek je zastřešenou stavbou bez obvodových svislých konstrukcí (některých nebo všech) a je určen ke konkrétnímu účelu užívání. Ve smyslu ČSN 73 4055 – Výpočet obestavěného prostoru pozemních stavebních objektů – se jedná o objekt poloodkrytý, tj. samostatný pozemní stavební objekt, jehož stavební konstrukce nejen vytvářejí nosnou soustavu, ale i částečně jej ohraničují; objekt se pak svým charakterem blíží budově, neboť má zastřešení a popřípadě i některou ze stěnových konstrukcí.

Přístřešek **je stavbou** ve smyslu stavebního zákona **a podléhá posuzování podle stavebního zákona**.

Zvláštní druhem přístřešku je **carport**, přístřešek pro vozidla. Jedná se konstrukci určenou k ochraně automobilu před povětrnostními vlivy (déšť, sníh, slunce), která má zastřešení, ale postrádá plné obvodové stěny. Moderní variantou je solární carport, jehož střecha je vybavena fotovoltaickými panely. Solární carport kromě ochranné funkce také vyrábí elektrickou energii.

Do skupiny přístřešků lze zařadit i **bioklimatickou pergolu**. Jedná se o venkovní konstrukci vybavenou systémem naklápěcích lamel (manuálně či automaticky ovladatelných), které regulují mikroklimatické podmínky v prostoru pod pergolou. Oproti tradiční pergole může dosahovat odlišné míry zastínění, od proměnlivého „lehkého“ zakrytí až po úplné zakrytí, často včetně integrovaného odvodnění a dalších technologických prvků. Jelikož konstrukce zahrnuje zastřešení, byť lamelové, chybně je nazývána pergolou.

Samostatně stojící bioklimatická pergola může být považována za přístřešek, pokud se jedná o volně umístěnou, samostatnou venkovní konstrukci stojící na vlastních nosných sloupech, jejíž stabilita je zajištěna výhradně vlastní konstrukcí. Za samostatně stojící přístřešek lze považovat i takovou konstrukci, která k hlavní stavbě těsně přiléhá, avšak není s ní konstrukčně spojena a její stabilita není závislá na stávající budově.

Bioklimatická pergola může být současně realizována jako přístavba, tedy jako změna dokončené stavby. O přístavbu se bude jednat v případě, kdy záměr naplní znaky uvedené v § 6 odst. 1 písm. b) stavebního zákona, tzn. pokud půdorysně rozšiřuje stávající stavbu a je s ní provozně propojen. Přístavbou bude rovněž takový přístřešek či pergola, jejichž stabilita je zcela nebo zčásti zajištěna konstrukčním připevněním ke stávající stavbě, například v případě, kdy je konstrukce na jedné straně podepřena vlastními nosnými prvky a na druhé straně kotvena nebo zavěšena ke stavbě.

V praxi se může jednat například o konstrukci kombinující otočné střešní lamely regulující mikroklima s celoroční ochranou proti nepřízni počasí prostřednictvím skleněných stěn. Takový typ stavby zpravidla rozšiřuje užitný, resp. obytný prostor domu a může v zimním období sloužit jako prosklená veranda nebo zimní zahrada, čímž naplňuje znaky přístavby stávající stavby.

Příklady pergol

Příklady přístřešků a carportů

Příklady bioklimatických pergol

3. Přístřešek – povolení, provádění a odstraňování, kolaudace (užívání)

Povolení přístřešku

Podle § 171 stavebního zákona každý záměr s výjimkou drobných staveb a změn využití území, u kterých tak stanoví tento zákon, vyžaduje povolení.

Taxativní výčet drobných staveb nevyžadujících povolení je uveden v příloze č. 1 ke stavebnímu zákonu. Takovou stavbou může být i přístřešek, pokud splňuje parametry drobné stavby, tj.

- je stavbou do 40 m^2 zastavěné plochy a do 5 m výšky s nejvýše jedním nadzemním podlažím, podsklepenou nejvýše do hloubky 3 m, na pozemku rodinného domu nebo stavby pro rodinnou rekreaci, která souvisí s bydlením nebo rodinnou rekreací, a nejde o stavbu pro podnikatelskou činnost, která je umisťována v odstupové vzdálenosti od hranic pozemků nejméně 2 m a plocha části pozemku schopného vsakovat dešťové vody po jejím umístění bude nejméně 50 % z celkové plochy pozemku rodinného domu nebo stavby pro rodinnou rekreaci, [příloha č. 1 odst. 1 písm. a) bod 1.], nebo
- je stavbou do 40 m^2 zastavěné plochy a do 5 m výšky s nejvýše jedním nadzemním podlažím, podsklepenou nejvýše do hloubky 3 m, na pozemku, který je určen rozhodnutím o povolení záměru, územním plánem s prvky regulačního plánu nebo regulačním plánem pro způsob využití jako zahrádkářská osada, a nejde o stavbu pro bydlení, pro rodinnou rekreaci a pro podnikatelskou činnost, která je umisťována v odstupové vzdálenosti od hranic pozemků nejméně 2 m a plocha části pozemku schopného vsakovat dešťové vody po jejím umístění bude nejméně 50 % z celkové plochy pozemku [příloha č. 1 odst. 1 písm. a) bod 3.], nebo
- je stavbou, včetně základové konstrukce, do 55 m^2 zastavěné plochy a do 4 m výšky na pozemku, který je určen rozhodnutím o povolení záměru, územním plánem s prvky regulačního plánu nebo regulačním plánem pro způsob využití jako plochy rekreace, která je umisťována v odstupové vzdálenosti od hranic pozemků nejméně 2 m a plocha části pozemku schopného vsakovat dešťové vody po jejím umístění bude nejméně 50 % z celkové plochy pozemku [příloha č. 1 odst. 1 písm. a) bod 4.], nebo
- je dočasnou stavbou bez podsklepení nebo zařízení, která slouží ke kulturním, společenským nebo sportovním účelům, přenosná prodejní zařízení anebo stánky, jejichž umístění nepřesáhne 30 po sobě jdoucích dnů [příloha č. 1 odst. 1 písm. a) bod 6.], nebo
- je stavbou pro hospodaření v lesích či stavbou pro výkon práva myslivosti do 30 m^2 zastavěné lochy a do 5 m výšky bez podsklepení [příloha č. 1 odst. 1 písm. a) bod 9.], nebo
- je přístřeškem o jednom nadzemním podlaží, který slouží veřejné dopravě, nebo jiný veřejně přístupný přístřešek do 40 m^2 zastavěné plochy a do 4 m výšky [příloha č. 1 odst. 1 písm. a) bod 14], nebo
- je zázemím lesní mateřské školy či výdejnou lesní mateřské školy o celkové zastavěné ploše všech staveb do 55 m^2, s výjimkou hygienického zařízení, bez podsklepení, s nejvýše jedním nadzemním podlažím [příloha č. 1 odst. 1 písm. a) bod 27.], nebo

- je přístřeškem o jednom nadzemním podlaží do 40 m^2 zastavěné plochy a do 5 m výšky, nepodsklepený, neobsahuje obytné nebo pobytové místnosti nebo hygienická zařízení, a neslouží k ustájení nebo chovu zvířat a neslouží k výrobě nebo skladování hořlavých kapalin nebo hořlavých plynů, a je umisťován v zastavěném území mimo veřejná prostranství [příloha č. 1 odst. 1 písm. a) bod 33.].

Ostatní přístřešky vyžadují povolení záměru. Povolení vydává obecní stavební úřad. Pokud přístřešek je související stavbou se stavbou vyhrazenou uvedenou v příloze č. 3 ke stavebnímu zákonu, je příslušným k jeho povolení Dopravní a energetický stavební úřad.

U solárních carportů je rozhodující jejich převažující účel. Pokud slouží hlavně jako ochranné přístřešky pro vozidla, posuzují se jako přístřešky – skutečnost, že nesou fotovoltaické panely, jejich stavební povahu nemění. Fotovoltaická technologie je pouze doplňkem. Typickým příkladem je řadový solární carport u obchodních center, kde je primárním účelem ochrana parkovacích stání. O konečném zařazení rozhoduje stavební úřad individuálně podle technického řešení a způsobu užívání.

Provádění a odstraňování přístřešku

Přístřešek, který splňuje výše uvedené parametry drobné stavby nebo parametry jednoduché stavby uvedené v příloze č. 2 ke stavebnímu zákonu, tj.

- je stavbou pro zemědělství do 60 m2 zastavěné plochy a do 5 m výšky o jednom nadzemním podlaží, nepodsklepené, pokud nejde o stavby pro hospodářská zvířata anebo stavby, které mají sloužit pro skladování a zpracování hořlavých látek jako sušičky, sklady hořlavých kapalin, sklady chemických hnojiv a jiné [příloha č. 2 odst. 1 písm. f)], nebo
- je stavbou pro hospodářská zvířata do 60 m2 zastavěné plochy a do 5 m výšky, podsklepený nejvýše do hloubky 3 m [příloha č. 2 odst. 1 písm. f)], nebo
- je výrobkem plnící funkci stavby, včetně základových konstrukcí pro ně [příloha č. 2 odst. 1 písm. j)], nebo
- je stavbou zařízení staveniště [příloha č. 2 odst. 1 písm. f)],

může stavebník provádět a odstraňovat svépomocí, pokud zajistí stavební dozor, není-li pro takovou činnost sám odborně způsobilý (159 odst. 2 a 3 stavebního zákona). U přístřešků, v nichž je obsažen azbest, musí stavebník zajistit odborné vedení odstraňování stavby stavbyvedoucím.

Výjimku z uvedených drobných a jednoduchých staveb tvoří přístřešky obsahující technologii využívající obnovitelné zdroje energie (solární carporty), které stejně jako všechny ostatní přístřešky musí být prováděny a odstraňovány stavebním podnikatelem.

Kolaudace přístřešku

Pokud provedení přístřešku nevyžadovalo povolení, nevyžaduje jeho užívání kolaudaci (§ 230 odst. 1 stavebního zákona).

Kolaudační rozhodnutí nevyžaduje dále přístřešek, který byl povolen, ale splňuje parametry jednoduché stavby uvedené v příloze č. 2 ke stavebnímu zákonu (§ 230 odst. 2 stavebního zákona). Takový přístřešek

lze užívat ihned po dokončení, a to pouze v souladu s účelem vymezeným v povolení stavby (§ 230 odst. 3 stavebního zákona).

Ostatní přístřešky lze užívat jen na základě kolaudačního rozhodnutí a jen k účelu vymezenému v tomto rozhodnutí.

4. Závěr

Pergoly se používaly již v dávných starověkých zahradách. Pergola vždy sloužila jako podpora pro pnutí popínavých rostlin a uplatňuje se též v dnešních zahradách. Pergoly mohou stát samostatně nebo jsou připojené k jiným stavbám, mohou také spojovat dvě od sebe oddělené stavby v zahradě případně různé části zahrady, lemovat cesty a vytvářet zelené tunely - loubí. Pergola je prvkem zahradní architektury, a proto nepodléhá posuzování podle stavebního zákona.

Pokud je nutné zajistit ochranu před deštěm nebo sněhem, je vhodnější zvolit funkční přístřešek nebo zahradní altán než pergolu porostlou popínavými rostlinami, jejíž schopnost čelit povětrnostním vlivům je závislá na hustotě olistění. Přístřešek není pergola! Přístřešek musí být již od prvopočátku dimenzován pro zastřešení, zatížení sněhem a namáhání větrem. Přístřešek je stavbou ve smyslu stavebního zákona a podléhá posuzování podle stavebního zákona.

Mezi přístřešky patří i carporty a bioklimatické pergoly. Carport je primárně považován za přístřešek určený k parkování vozidel. Solární carport je zpravidla přístřeškem se zabudovanými technologiemi využívajícími obnovitelné zdroje energie, a proto vždy vyžaduje provedení stavebním podnikatelem.

Bioklimatická pergola může být samostatně stojícím objektem nebo přístavbou. O tom, zda konkrétní konstrukce naplňuje znaky přístavby, rozhoduje to, zda dochází k půdorysnému rozšíření stávající stavby a k jejímu provoznímu či stavebně-technickému propojení ve smyslu § 6 odst. 1 písm. b) stavebního zákona. Každý případ je proto nutné posuzovat individuálně, s ohledem na jeho konkrétní technické provedení, účel a skutečnou míru provozního propojení.